
3

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ВИДИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.33>
УДК 343.98

Т. В. Будко
доктор юридичних наук, професор
головний науковий співробітник (наукової установи)

*Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України*

ОЗНАКИ ПРОПАГАНДИ ДЕСТРУКТИВНОГО ХАРАКТЕРУ В ТЕКСТІ МОВНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ

У статті розглянуто сутність та різновиди пропаганди деструктивного характеру, можливості її криміналізації у чинному законодавстві України. Зокрема, пропонується для обговорення комплексне визначення пропаганди екстремізму. Визначені критерії розмежування пропаганди екстремізму, пропаганди деструктивного характеру взагалі від схожих за змістом повідомлень. При цьому акцентується увага на виключенні з правил. Здійснена спроба систематизувати ознаки наявності пропаганди деструктивного характеру у мовному повідомленні. Наведені приклади висновків експерта, де виявлена така пропаганда.

Ключові слова: пропаганда, деструктивний характер, мовне повідомлення, критерії розмежування.

Складно переоцінити роль пропаганди у сучасному суспільстві – відусюди в інформаційному просторі лунають такі усталені кліше, як пропаганда здорового образу життя, пропаганда позитивного іміджу країни, позитивного іміджу правоохоронних органів, пропаганда культурних цінностей, пропаганда патріотизму і, навпаки, пропаганда

культу насильства та жорстокості, пропаганда війни, пропаганда наркотиків, пропаганда екстремізму, пропаганда тероризму, пропаганда расової, національної, релігійної нетерпимості, пропаганда самогубства тощо. Пропаганда може бути явною і скритою, конструктивною і деструктивною, вона може досягати поставлених цілей, а може викликати відчуження, сприйматися як безпідставна брехня або ігноруватися, але вона завжди передбачає публічність, масовість і є засобом впливу на свідомість людей, формує в них певне ставлення до подій, процесів, певну поведінку у суспільстві і т.ін. Одним із головних носіїв пропаганди є мовлення у вигляді виступів, публікацій, інтерв'ю, надання консультацій у мережі Інтернет тощо.

Вирішення питання щодо наявності в тексті мовного повідомлення деструктивної пропаганди, яка суперечить чинному законодавству, призводить до загострення відносин, ескалації напруженості у суспільстві, до нанесення шкоди психічному і фізичному здоров'ю людей, до руйнування моральних устоїв суспільства тощо, – за останні роки поступово перетворилося на невід'ємну складову предмету судово-лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи. Раніше автор вже зупинявся на проблемі визначеності поняття пропаганди і її видів у законодавстві України та з позицій лінгвістики як базової науки для зазначеної експертизи [1]. Зокрема, було запропоновано домовитися про нове змістовне наповнення терміну «пропаганда», яке б включало і поняття агітації, що, окрім компоненти роз'яснення, передбачає активну складову – заклики до боротьби за якусь ідею, політику тощо або проти неї, переконання в чомусь, спонукання до дій шляхом розповсюдження певних ідей, слоганів [2, с. 10, 1162]. Також, не претендуючи на безспірність, були надані уточнення та нові визначення в частині об'єктивного змісту деяких видів пропаганди.

Так, серед іншого, на думку автора (враховуючи термінологію у воєнній сфері [3] та в юриспруденції [4; 5]), *пропаганда війни (окрім національно-визвольної)* – 1) публічні заклики, інші види схиляння до агресивної війни або до розв'язання іншого воєнного конфлікту; 2) публічні беззаперечні схвалення, вихваляння агресивної війни, розв'язання іншого воєнного конфлікту як способу вирішення суперечностей політичного, економічного, етнічного і релігійного характеру між окремими країнами, групами країн, всередині держави, без прив'язки до територіально-адміністративних утворень, державних кордонів; 3) публічне представлення агресивної війни або розв'язання іншого воєнного конфлікту як безальтернативного, єдино можливого, вимушеного обставинами способу вирішення зазначених вище суперечностей (незалежно від форми вираження вказаного у пп. 2, 3 – у вигляді тверджень, оціночних суджень, риторичних питань тощо).

Пропаганда расової, національної, релігійної нетерпимості (враховуючи термінологію в юриспруденції [4; 5]) – 1) публічні заклики, інші види схиляння до розв'язання суперечностей етнічного, релігійного характеру насильницьким шляхом, до знищення, вигнання, депортації і тому подібного представників певної раси, національності, іншої етнічної групи, релігійної течії тощо; 2) публічне беззаперечне вихваляння

властивостей, рис, вчинків, досягнень, демонстрація виключно або переважно позитивних якостей і т.ін. однієї раси, національності, іншої етнічної групи, релігії, конфесії тощо у контексті з тенденційною демонстрацією виключно або переважно негативної інформації, з якою не можна миритися, щодо інших раси, національності, етнічної групи, релігії, конфесії тощо (незалежно від форми вираження – у вигляді тверджень, оціночних суджень, риторичних питань тощо); 3) публічне тенденційне представлення виключно або переважно негативної інформації, з якою не можна миритися, щодо певної раси, національності, іншої етнічної групи, релігії, конфесії тощо (незалежно від форми вираження – у вигляді тверджень, оціночних суджень, риторичних питань тощо).

Пропаганда вживання шкідливих для здоров'я людини засобів, речовин – заклики та інші види схиляння до вживання зазначених засобів, речовин (якщо йдеться не про застосування в медичних цілях), вихваляння, однобічне висвітлення їх позитивних якостей при замовчуванні негативних наслідків від їх споживання або перекручуванні інформації щодо останніх, доведення, створення враження, що таке вживання є нормою суспільної поведінки, широко розповсюдженим явищем, яке не заслуговує на осуд, необхідним, найкращим, найпростішим шляхом для досягнення певних позитивних результатів (наприклад, посилення у даному контексті на вживання цих засобів і речовин відомими, популярними особами, пов'язування вживання засобів і речовин із стимулюванням творчої діяльності, появою впевненості, розкутості, виходом із депресії і т.ін.) тощо.

Пропаганда самогубства – заклики та інші види схиляння людини до умисного позбавлення себе життя, доведення, створення враження, що самогубство є розповсюдженим явищем, яке об'єктивно не заслуговує на осуд, найкращим (гордим, героїчним і т.п.), найпростішим, необхідним, єдиним правильним шляхом виходу із ситуації, яка склалася, ознакою неординарності, сили духу людини, способом її переходу у кращий світ, задля реінкарнації тощо.

Взагалі-то можна підійти до визначення в законі деструктивної пропаганди іншим шляхом, об'єднавши деякі з її видів в єдине поняття «пропаганда екстремізму», складовими якої є:

– публічне виправдування, масове поширення ідей необхідності, доцільності насильницької зміни основ конституційного ладу або влади в Україні, порушення адміністративно-територіальної цілісності України; збройного конфлікту, війни, масових заворушень як способу вирішення суперечностей політичного, економічного, етнічного і релігійного характеру між окремими країнами, групами країн, всередині держави, без прив'язки до територіально-адміністративних утворень, державних кордонів, як безальтернативного, єдино можливого, вимушеного обставинами способу вирішення зазначених вище суперечностей;

– масове поширення ідей історико-культурної, ментальної несумісності проживання певних етнічних груп (груп за мовною чи територіальною ознакою, за ідеологічними переконаннями тощо) на території України;

– публічне заперечення злочинного характеру, масове поширення інформації, спрямованої на виправдання тероризму, терористичної діяльності, нацизму, геноциду, масових репресій, переслідування, знищення людей за ознаками соціальної, расової, національної, мовної, політичної, релігійної належності або відношення до релігії, за ознакою місця проживання на території України, переслідування, знищення інакомислячих;

– масове поширення свідомої брехні (шляхом перекручення або вигадкування даних, тенденційного замовчування даних) стосовно органів державної влади, політичних партій, політичних діячів, політичної, економічної, соціальної ситуації в Україні, релігійної сфери життя і т.п. з метою спонукання, підбурювання, іншого виду схилення людей до насильницьких дій, іншої деструктивної поведінки, що може призвести або призвело до насильницького повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади в Україні, зміни меж території України, загострення відносин, ескалації напруженості, виникнення конфліктів (в тому числі збройних) між різними верствами населення всередині країни, між державами, між представниками певних рас, національностей, релігійних конфесій, між носіями певних ідеологічних, політичних поглядів, до нанесення шкоди психічному і фізичному здоров'ю людей, до руйнування моральних устоїв суспільства, до масового знищення, руйнування культурно-історичних цінностей тощо.

При цьому немає значення, в якій формі виражена інформація – у вигляді закликів, тверджень, оціночних суджень тощо. Окремо слід відмітити, що цитування, передача змісту Біблії, Корану, інших священних писань, культурно-історичних джерел, а також цитування, передача змісту або поширення наукових праць, творів, де об'єктивно висвітлюється інформація, пов'язана з екстремізмом, екстремістською діяльністю, не може вважатися поширенням матеріалів екстремістського чи іншого деструктивного характеру.

Можна окремо виписати статтю КК України щодо пропаганди тероризму (його ідеології, конкретних ідей, терористичної діяльності тощо). Можна доповнювати вже існуючі статті Кодексу частинами стосовно пропаганди, яка може призвести чи призвела до певних наслідків. Варіантів багато, вибір залежить від концептуального підходу до внесення змін в чинне законодавство стосовно деструктивної пропаганди. Але, незалежно від варіантів, очевидне одне – деструктивна пропаганда, яка набирає обертів в Україні і завдає шкоди її безпеці, людям, має бути криміналізована.

Запропоновані автором визначення не виникли із порожнечі або із суто теоретичних міркувань – це результат узагальнення великої кількості матеріалів, що надходять для проведення семантико-текстуальної експертизи в системі судово-експертних установ, експертних підрозділів Служби безпеки України та Міністерства юстиції України. Після затухання хвилі радикальних настроїв 1914-1915 років та як реакція на роботу правоохоронних органів в Україні прямі заклики до насильницьких дій, відкрите розпалювання ворожнечі і т.п. здебільшого змінилися на приховану форму спонукання, підбурювання, іншого роду

схиляння до тих самих насильницьких дій, до деструктивної поведінки, до підтримки злочинної діяльності тощо. Основним засобом маніпулювання свідомістю українців у цьому сенсі дедалі все більше стає пропаганда.

Аналіз матеріалів, що надходять для проведення семантико-текстуальної експертизи, вже дозволяє певним чином систематизувати ознаки наявності деструктивної пропаганди у тексті мовного повідомлення, яке має публічний характер, призначене для поширення або було поширено. Зокрема, можна виокремити такі блоки ознак:

– *заклики, інші види схиляння до певних деструктивних дій* (до агресивної війни або до розв'язання іншого воєнного чи збройного конфлікту; до розв'язання суперечностей етнічного, релігійного характеру насильницьким шляхом, до знищення, вигнання, депортації і тому подібного представників певної раси, національності, іншої етнічної групи, релігійної течії тощо; до вчинення терористичних, диверсійних актів, до вбивств; до масових безпорядків; до вживання шкідливих для здоров'я людини засобів, речовин (якщо йдеться не про застосування в медичних цілях); до умисного позбавлення себе життя; до вчинення самосуду; до знищення власними силами, на свій розсуд бездомних тварин тощо;

– *беззалежні схвалення, вихвалювання агресивної війни, розв'язання іншого воєнного чи збройного конфлікту як способу вирішення суперечностей політичного, економічного, етнічного і релігійного характеру між окремими країнами, групами країн, всередині держави, без прив'язки до територіально-адміністративних утворень, державних кордонів; вихвалювання застосування грубої фізичної сили як засобу вирішення конфліктів між людьми;*

– *беззалежне вихвалювання властивостей, рис, вчинків, досягнень, демонстрація виключно або переважно позитивних якостей і т.ін. однієї раси, національності, іншої етнічної групи, релігії, конфесії тощо у контексті з тенденційною демонстрацією виключно або переважно негативної інформації, в тому числі з якою не можна миритися, щодо інших раси, національності, етнічної групи, релігії, конфесії тощо; вихвалювання, одностороннє висвітлення позитивних якостей шкідливих для здоров'я людини засобів, речовин при замовчуванні негативних наслідків від їх споживання або переключуванні інформації щодо останніх;*

– *представлення агресивної війни або розв'язання іншого воєнного чи збройного конфлікту, вчинення терористичних, диверсійних актів, вбивств, масових безпорядків, насильницької зміни основ конституційного ладу або влади в Україні, порушення адміністративно-територіальної цілісності України тощо як безальтернативного, єдино можливого, вимушеного обставинами способу вирішення суперечностей політичного, економічного, етнічного і релігійного характеру між окремими країнами, групами країн, всередині держави, без прив'язки до територіально-адміністративних утворень, державних кордонів; сповідування жорстокості і насильства як необхідних умов життєдіяльності суспільства; поширення ідей доцільності зазначених дій насильницького характеру, жорстокого поводження;*

– *заперечення злочинного характеру*, поширення інформації, спрямованої на виправдання тероризму, терористичної діяльності, нацизму, геноциду, масових репресій, переслідування, знищення людей за ознаками соціальної, расової, національної, мовної, політичної, релігійної належності або відношення до релігії, за ознакою місця проживання на території України, переслідування, знищення інакомислячих;

– *доведення, створення враження*, що самогубство є *розповсюдженим явищем, яке об'єктивно не заслуговує на осуд*, найкращим (гордим, героїчним і т.п.), найпростішим, необхідним, єдиним правильним шляхом виходу із ситуації, яка склалася, ознакою неординарності, сили духу людини, способом її переходу у кращий світ, задля реінкарнації тощо; що вживання шкідливих для здоров'я людини засобів, речовин є *нормою суспільної поведінки, широко розповсюдженим явищем, яке не заслуговує на осуд*, необхідним, найкращим, найпростішим шляхом для досягнення певних позитивних результатів;

– *розкриття технології насильства і вбивств, методів виготовлення та використання пристосувань для катування*, для вчинення самогубства, засобів для вчинення вибухів, підпалів, знищення бездомних тварин тощо, смакування подробиць вбивств, наявність натуралістичних і детальних зображень та описань знущань, тортур, кривавих розправ, жахів, вампіризму, садизму тощо;

– *тенденційне представлення виключно або переважно негативної інформації*, в тому числі з якою не можна миритися, щодо певної раси, національності, іншої етнічної групи, релігії, конфесії, щодо держави, її певного регіону, щодо якихось подій або процесів, щодо певної діяльності (наприклад діяльності правоохоронних чи судових органів, органів влади) тощо;

– *поширення ідей історико-культурної, ментальної несумісності* проживання певних етнічних, релігійних, мовних та інших груп на території України;

– *поширення свідомої брехні* (шляхом перекручення або вигадання даних, тенденційного замовчування даних) стосовно органів державної влади, політичних партій, політичних діячів, політичної, економічної, соціальної ситуації в Україні, релігійної сфери життя і т.п.

Необхідною компонентою виявлення наявності пропаганди, окрім публічного призначення або поширення матеріалів, в яких вона міститься, є мета мовного повідомлення. Якщо такою метою є спонукання, підбурювання, іншого виду схиляння людей до насильницьких дій, деструктивної поведінки, жорсткого поводження, що можуть призвести або призвели до насильницького повалення конституційного ладу або до захоплення державної влади в Україні, зміни меж території України, вчинення терористичних чи диверсійних актів, фізичного знищення політичних опонентів, загострення відносин, ескалації напруженості, виникнення конфліктів (в тому числі збройних) між різними верствами населення всередині країни, між державами, між представниками певних рас, національностей, релігійних конфесій, між

носіями певних ідеологічних, політичних поглядів, до нанесення шкоди психічному і фізичному здоров'ю людей, до руйнування моральних устоїв суспільства, до масового знищення, руйнування культурно-історичних цінностей тощо, то у мовному повідомленні міститься певний вид деструктивної пропаганди. Якщо викладене в матеріалах відповідає дійсності, не має упередженого характеру, автор не ставив на меті схиляння людей до насильницьких дій, деструктивної поведінки, жорстокого поводження, то воно є критикою, аналізом, описом, коментарем, міркуваннями, припущеннями, передачею настроїв населення, викладом фактичних даних та їх оцінкою, альтернативною офіційній точкою зору на історію України і тому подібним. Виключення складають, як вже зазначалося, не зважаючи на первинну мету, Біблія, Коран, інші священні писання, культурно-історичні джерела.

Зрозуміло, що не всі наведені ознаки пропаганди і не завжди можна виявити в тексті методами семантико-текстуальної експертизи. Так, питання істинності викладеної в тексті інформації – прерогатива суду, який спирається у своєму рішенні на отримані в ході слідства докази, на які можуть перетворитися, наприклад, висновки фахівців у галузі історії, релігієзнавства, культурології тощо. При проведенні семантико-текстуальної експертизи, коли експерт стикається з фактичними твердженнями, я рекомендую вживати формулювання: «Якщо викладене в тексті відповідає дійсності, то це є критикою, аналізом, описом тощо. А якщо взагалі не відповідає дійсності чи певним чином викривлює реальну ситуацію у бік, наприклад, *звелчення проблем, недоліків, негативних аспектів мобілізаційних можливостей України, процесу створення чисельної боєздатної армії, стану економіки в Україні, ставлення українців до бойових дій на Донбасі тощо*, то це упереджена, необ'єктивна інформація, яка нав'язує читачам-українцям *пораженські настрої, думку про нездатність України створити власну боєздатну армію, перемагати у бойових діях, взагалі вести війну, бойові дії, про відсутність підтримки, нерозуміння більшістю населення України АТО на Донбасі*».

Коли в тексті спостерігається викривлення очевидного, загальновідомої інформації, то експерт може зробити висновок, що викладене в тексті є упередженою, необ'єктивною інформацією, наприклад, в частині, яка просуває, нав'язує, прищеплює читачам-українцям думку про легітимність виборів, які відбулися в ДНР та ЛНР, в результаті чого ці території і фактично, і юридично відокремилися від України (*«Данные выборы не подтвердили нахождение Донбасса в составе украинского государства, как того хотел Киев, а наоборот, юридически оформили фактическую независимость бывших украинских областей»*).

В той же час, нерідко висновок про наявність пропаганди взагалі не залежить від істинності фактичних даних, які згадуються у мовному повідомленні. Справа може бути у тенденційній підбірці фактажу. В одній з експертиз я дійшла висновку, що *«надані на дослідження тексти за своїм змістом, незалежно від того, правдиву чи неправдиву інформацію вони містять кожний окремо, є складовими пропаганди системи поглядів, яка послідовно, цілеспрямовано, аргументовано, без надання*

альтернативного бачення просуває, нав'язує, прищеплює читачам-українцям чотирьохвимірну ідею: 1) Україна – несамостійна, керована зовні держава, яка зазнає краху в політичній, соціально-економічній, оборонній сферах, із якого немає виходу; український народ історично нездатний на самостійні перемоги у війні, у бойових діях, безповоротно роз'єднаний історично і культурно; українська влада – профашистська, деструктивна, жорстока, знищує фізично свій народ; 2) з боку РФ відсутня агресія проти України, Росія беззаперечно переможе у бойових діях чи у війні з Україною; 3) для США, західноєвропейського політикуму відносини з РФ, її президентом важливіші, ніж Україна; 4) вибори, які відбулися в ДНР та ЛНР, легітимні, в результаті чого ці території і фактично, і юридично відокремилися від України, і цей процес незворотний, у ДНР та ЛНР побудована чітка дієздатна власна структура органів державної влади, відбувається поступове налагодження самостійної державності самопроголошених республік. З точки зору граматики російської мови, в досліджених текстах немає закликів, але наведено вище, у своїй сукупності, є схиленням, спонуканням читачів до припинення опору РФ, до визнання самопроголошених ДНР та ЛНР як самостійних держав, до зміни діючої влади, яка є профашистською і знищує свій народ», тобто, по суті, є певним різновидом деструктивної пропаганди в частині посягання на інформаційну безпеку України, на її обороноздатність, територіальну цілісність тощо. Але в теперішній час, за відсутності визначення багатьох видів деструктивної пропаганди у чинному законодавстві, вживання експертом терміну «пропаганда» там, де це не передбачено певною статтею закону, розмиває, іноді взагалі нівелює доказову значущість Висновку експерта.

Семантико-текстуальна експертиза в принципі готова встановлювати наявність деструктивної пропаганди у мовних повідомленнях, а законодавство України на даний час ще не може належним чином забезпечити інформаційну безпеку ані держави в цілому, ані її громадян в частині протидії цьому підступному засобу маніпулювання свідомістю.

Перелік посилань

1. Будко Т.В. Поняття пропаганди: юридичний та лінгвістичний аспекти. *Криміналістика і судова експертиза: міжвід. наук.-метод. зб.* Київ, 2017. Вип. 62. 549 с. С. 196–205.

2. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з додат., допов. та CD). Київ; Ірпін, 2007. 1736 с.

3. *Воєнна доктрина України*. Затверджено Указом Президента України від 15 червня 2004 року № 648/2004. *Законодавство України* з

References

1. Budko T.V. (2017). Poniattia propahandy: yurydychnyi ta lnhvistychnyi aspekti. [Concept of propaganda: legal and linguistic aspects]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza [Criminalistics and Forensics]: mizhvid. nauk.-metod. zb.* Kyiv, Vyp. 62. 549 p. pp. 196–205.

2. *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great Dictionary of Modern Ukrainian]* (z dodat., dopov. ta CD). Kyiv; Irpin, 2007.173 p.

3. *Voienna doktryna Ukrainy [Military doctrine of Ukraine]*. Zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 15 chervnia 2004 roku

питань військової сфери: зб. законів та ін. нормат.-правов. актів. Київ, 2005. Кн. 2. 488 с.

№ 648/2004. *Zakonodavstvo Ukrainy z pytan viiskovoi sfery [Legislation of Ukraine on the military sphere]*: zb. zakoniv ta in. Normat.-pravov. aktiv. Kyiv, 2005. Kn. 2. 488 p.

4. *Науково-практичний коментар* Кримінального кодексу. – 6-те вид., перероб. та доп. Київ, 2009. 1236 с.

4. *Naukovo-praktychyi komentar* Kryminalnoho kodeksu. [Scientific and Practical Commentary of the Criminal Code]. – 6te vyd., pererob. ta dop. Kyiv, 2009. 123 p.

5. *Науково-практичний коментар* Кримінального кодексу України. Київ, 2016. 1064 с.

5. *Naukovo-praktychyi komentar* Kryminalnoho kodeksu. [Scientific and Practical Commentary of the Criminal Code]. Kyiv, 2016. 1064 p.

ПРИЗНАКИ ПРОПАГАНДЫ ДЕСТРУКТИВНОГО ХАРАКТЕРА В ТЕКСТЕ УСТНОГО СООБЩЕНИЯ

Т. В. Будко

В статье рассмотрены сущность и разновидности пропаганды деструктивного характера, возможности ее криминализации в отечественном законодательстве. В частности, определяются понятия пропаганды войны (кроме национально-освободительной), пропаганды расовой, национальной, религиозной нетерпимости, пропаганды употребления вредных для здоровья человека средств и веществ, пропаганды самоубийства.

На обсуждение выносятся комплексное определение пропаганды экстремизма, составляющими которой являются публичное оправдание, массовое распространение идей необходимости, целесообразности насильственного изменения основ конституционного строя и власти в Украине, нарушения ее территориальной целостности, вооруженного конфликта, войны, массовых беспорядков как способов решения противоречий политического, экономического, этнического и религиозного характера; массовое распространение идей историко-культурной, ментальной несовместимости проживания определенных этнических групп (групп по языковому, территориальному признаку, по идеологическим убеждениям) на территории Украины; публичное отрицание преступного характера, массовое распространение информации, нацеленной на оправдание терроризма, террористической деятельности, нацизма, геноцида, массовых репрессий, преследования, уничтожения людей по признакам социальной, расовой, национальной, языковой, политической, религиозной принадлежности или отношения к религии, по признаку проживания на территории Украины, инакомыслящих; массовое распространение сознательной лжи (путем искажения данных, вымысла, тенденциозного замалчивания данных) в отношении политической, социально-экономической, религиозной и пр. сфер жизни общества с целью побуждения, подстрекательства и др. видов склонения людей к насильственным действиям, прочим видам деструктивного поведения, что может привести или привело к насильственному свержению конституционного строя, захвату государственной власти, нарушению суверенитета и территориальной целостности государства, эскалации

напряжения и возникновению конфликтов (в том числе – вооруженных) между различными слоями населения внутри страны, между государствами, между представителями разных рас, национальностей, религиозных конфессий, между носителями определенных идеологических и политических взглядов, к нанесению ущерба, вреда психическому и физическому здоровью людей, к разрушению моральных устоев общества, к массовому уничтожению, разрушению культурно-исторических ценностей и т.д.

Предпринята попытка систематизировать признаки наличия пропаганды деструктивного характера в текстовом сообщении. Определены критерии размежевания пропаганды экстремизма, пропаганды деструктивного характера в целом от похожих по содержанию сообщений. Приведены примеры заключений эксперта, где выявлена такая пропаганда.

Ключевые слова: пропаганда, деструктивный характер, речевое сообщение, критерии разграничения.

SIGNS OF PROTECTION OF A DESTRUCTIVE CHARACTER IN THE TEXT OF URGENT MESSAGE

T. Budko

The article discusses the nature and types of propaganda of a destructive nature, the possibility of its criminalization in domestic legislation. In particular, the concepts of propaganda for war (other than national liberation), propaganda for racial, national, religious intolerance, propaganda for the use of harmful substances and substances for human health, and for suicide propaganda are defined.

There is put up for discussion a comprehensive definition of propaganda of extremism, the components of which are public justification, mass dissemination of ideas of necessity, expediency of violent change of the foundations of the constitutional system and power in Ukraine, violation of its territorial integrity, armed conflict, war, mass riots as ways of resolving political, economic contradictions, ethnic and religious nature; mass dissemination of ideas of historical, cultural, mental incompatibility of the residence of certain ethnic groups (groups on linguistic, territorial grounds, ideological convictions) on the territory of Ukraine; public denial of a criminal nature, mass dissemination of information aimed at justifying terrorism, terrorist activity, Nazism, genocide, mass repression, persecution, extermination of people on grounds of social, racial, national, linguistic, political, religious or religious affiliation on the territory of Ukraine, dissenters; mass dissemination of conscious lies (by distorting data, fiction, tendentious suppression of data) in the political, socio-economic, religious and other spheres of society with the aim of encouraging, abetting and other types of inducing people to violent actions, other destructive behaviour, which may or has led to the violent overthrow of the constitutional order, the seizure of state power, the violation of the sovereignty and territorial integrity of the state, the escalation of tension the emergence of conflicts (including armed) between different segments of the population within the country, between states, between representatives of different races, nationalities, religious denominations, between carriers of certain ideological and political views, to harm, damage to the mental and physical health of people, to destruction moral foundations of society, to mass destruction, the destruction of cultural and historical values, etc.

An attempt was made to systematize the signs of the presence of propaganda of a destructive nature in a text message. The criteria for the delimitation of propaganda of extremism, the propaganda of a destructive nature in general from similar content messages are defined. There are some examples of expert conclusions, which revealed such propaganda.

Key words: propaganda, destructive nature, speech message, criteria for differentiation.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.34>
УДК 343.98

А. Л. Ованнісян
кандидат філологічних наук,
заступник завідувача відділу

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ТИПИ ОЗНАК ТА СПОСОБИ ЇХ ДІАГНОСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ

Статтю присвячено розгляду комплексу питань, що пов'язані з особливостями класифікації ознак усного мовлення за різними критеріями: стійкістю/нестійкістю, динамічністю/статичністю, за складом, за походженням тощо, а також способів їх аналізу й оцінки під час проведення діагностичного дослідження.

Розглянуті фактори, що обумовлюють прояви певних типів ознак в усному мовленні. Особливу увагу приділено аналізу та оцінці ідентичних ознак, які формувались і реалізовувались в мовленні під впливом різних факторів.

Ключові слова: *лінгвістичне дослідження усного мовлення, діагностичний аналіз, ідіолект, класифікація, ознака, оцінка значимості ознак, комплекс ознак, інтенсивність прояву ознак, міжмовна інтерференція, рівень лінгвістичного дослідження.*

Цю статтю присвячено розгляду ключового елементу лінгвістичного дослідження усного мовлення ознаки, визначення її типу, відповідної класифікації, від чого залежить об'єктивність та повнота оцінки її значимості в комплексі встановлених ознак ідіолекту мовця при проведенні діагностичного та ідентифікаційного дослідження усного мовлення.

Актуальність проблем, що вирішуються в цій статті, обумовлена необхідністю розробки комплексних, системних підходів щодо класифікації та оцінки діагностичної та ідентифікаційної значимості встановлених ознак, з урахуванням факторів, під впливом яких вони формувались і реалізовувались в мовленні.